

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om utredning av situationen för unga brottsmisstänkta och övervakning av villkorligt fängelse

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 10 november 2009 en proposition med förslag till lagstiftning om utredning av situationen för unga brottsmisstänkta och övervakning av villkorligt fängelse (RP 229/2009 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Anne Hartoneva och lagstiftningsråd Matti Marttunen, justitieministeriet
- polisinspektör Ari-Pekka Calin, Polisstyrelsen, även som representant för inrikesministeriet
- socialråd Aune Turpeinen, social- och hälsovårdsministeriet
- tingsdomare Hannele Piisi, Helsingfors tingsrätt
- häradåklagare Carita Lindfors, Åklagarämbetet i Egentliga Finland
- överinspektör Heimo Kangaspunta, Brottspåföljdsmyndigheten

- direktör Marko Hernesmaa, Södra Finlands brottspåföljdsregion/Esbo byrå för samhällspåföljder
- direktör Tuula Tarvainen, Östra och norra Finlands brottspåföljdsregion/Jyväskylä byrå för samhällspåföljder
- biträdande direktör Tiina Leinonen, Västra Finlands brottspåföljdsregion/Tammerfors byrå för samhällspåföljder
- överdirektör Tapio Lappi-Seppälä, Rättspolitiska forskningsinstitutet
- biträdande polischef Mauri Moisio, polisinspektionen i Birkaland
- chef för social- och krisjouren Olli Salin, Helsingfors stads socialverk
- advokat Antti Riihelä, Finlands Advokatförbund.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Helsingfors hovrätt
- dataombudsmannen
- Polisinspektionen i Uleåborg
- Finlands Kommunförbund
- Centralförbundet för Barnskydd rf
- professor (emeritus) Pekka Koskinen.

PROPOSITIONEN

Bestämmelserna om personundersökning av unga förbrytare och övervakning av villkorligt fängelse är föråldrade och bristfälliga. För att avhjälpa situationen föreslås det i propositionen en lag om utredning av situationen för unga brottsmisstänkta och en lag om övervakning av villkorligt fängelse. Samtidigt ska lagen om unga förbrytare upphävas. Dessutom ändras strafflagens bestämmelser om tilläggsuppföljder i samband med villkorligt fängelse.

I lagen om utredning av situationen för unga brottsmisstänkta ska det ingå bestämmelser om påföljdsutredning. Det är fråga om att utreda den unga brottsmisstänkta situation och med stöd av detta besluta om åtalsprövning och bestämmande av påföljd. I påföljdsutredningen görs det en bedömning av hur den ungas möjligheter att anpassa sig i samhället kan främjas och hur återfall i brott kan förhindras.

Brottsuppföljdsmyndigheten svarar för påföljdsutredningen, som ersätter den nuvarande personundersökningen. I lagen ingår bestämmelser om myndigheternas skyldigheter och befogenheter i olika skeden av behandlingen av unga brottsmisstänkta.

I lagen om övervakning av villkorligt fängelse finns det bestämmelser om bestämmande av övervakning, övervakningens syfte och innehåll, den övervakades rättsliga ställning och övervakarens uppgifter. Syftet med övervakningen är att stödja de övervakades sociala anpassning och hindra dem från att begå nya brott.

Enligt den föreslagna lagen om ändring av strafflagen ska övervakningen som används som tilläggsstraff till det villkorliga fängelsestraffet pågå under 1 år och 3 månader. I den gällande lagstiftningen föreskrivs inte om hur länge övervakningen pågår.

Lagarna avses träda i kraft den 1 april 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Lagen om unga förbrytare (262/1940) är över sextio år gammal och gäller delvis fortfarande i sin ursprungliga form. Många av bestämmelserna behöver alltså ses över.

Förslagen till lag om unga brottsmisstänkta situation och lag om övervakning av villkorligt fängelse är alltså en revidering av de mest föråldrade och bristfälliga delarna. Personundersökningen ersätts med en procedur för utredning av brottsmisstänkta sociala situation. Bestämmelserna förbättrar bland annat innehållet i övervakningen, stärker den brottsmisstänkta rättsliga ställning och skärper kontrollen av drogfrihet. Myndigheternas befogenheter förtydligas och reglernas lyfts upp på lagnivå.

Lagen måste utan tvekan revideras, anser utskottet. Samtidigt fortsätter den övergripande revideringen av straffrätten och påföljderna för unga förbrytare. Arbetet har ett nära samband

med justitieministeriets övergripande revidering av lagstiftningen om samhällsuppföljder som startade i februari 2010. För att trygga de ungas rättsliga ställning och garantera likabehandling är det viktigt att delreformen införs redan nu som regeringen föreslår.

Omorganiseringen av brottsuppföljsområdet trädde i kraft den 1 januari 2010. Därför kommer lagändringen vid en läglig tidpunkt. De nya utvärderingscentren håller på att komma igång med sin verksamhet och yttrandena om samhällsuppföljder ska separeras från verkställigheten av påföljderna och övertas av centrerna. I den här nya situationen är det dock viktigt att försäkra sig om att processen etablerar god kontakt och smidig informationsgång mellan alla aktörer. Utskottet anser att omorganiseringen av Brottsuppföljdsmyndigheten stöder syftet med den föreslagna lagändringen, nya samarbetsstrukturer och satsningar på den kompetens som behövs för att reda ut de ungas situation.

För att förbättra samarbetsprocedurerna och införa nya arbetsmetoder krävs det vägledning och utbildning. Det bör ordnas gemensam utbildning om den nya lagstiftningen för brottspåföljdsmyndigheterna och de sociala myndigheterna i kommunerna, påpekar utskottet. Till exempel påföljdsutredning, de brottsmisstänkta rättsliga ställning och principerna för behandling av personuppgifter är frågor som bör lyftas fram i utbildningen för de ansvariga tjänstemännen, men i synnerhet också i utbildningen för deras medhjälpare. I detta läge är det klart att de föreslagna lagarna inte kan träda i kraft vid den tidpunkt som ursprungligen var planerad. Samtidigt framhåller utskottet att det måste avsättas tillräckligt med tid för att vägleda myndigheterna och ge personalen utbildning.

Sammanfattningsvis finner utskottet propositionen nödvändig och lämplig. Följaktligen tillstyrker utskottet lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Detaljmotivering

1. Lag om utredning av unga brottsmisstänkta situation

2 §. *Definitioner.* I lagen försvinner det inarbetade begreppet ung förbrytare. Lagen om unga förbrytare föreslås bli upphävd och enligt den avses med unga förbrytare personer i åldrarna 15—20 år.

I lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation avser "ung brottsmisstänkt" en person som misstänks ha gjort sig skyldig till brott i 15—20-årsåldern. Med ung persons brott avser lagen ett brott som misstänks eller som har konstaterats ha begåtts av en person som vid tidpunkten för brottet var 15—20 år gammal. Utredningen av unga brottsmisstänkta situation gäller alltså samma åldersgrupp som den nuvarande personundersökningen. Utskottet anser det motiverat att som regeringen föreslår hålla fast vid de nuvarande åldersgränserna. Men åldersgränserna kan övervägas på nytt till exempel i samband med den övergripande reformen av straffrätt och påföljder för unga.

5 §. *Påföljdsutredning.* Brottspåföljdsmyndigheten ska vara skyldigt att göra en påföljdsutredning. Enligt 2 mom. ska verket skaffa de uppgifter som behövs för utredningen från socialmyndigheten, andra myndigheter och privata sammanlutningar.

För att utreda unga brottsmisstänkta situation krävs det intensivt samarbete och smidig information mellan myndigheterna och andra. Det är för nödvändigt för att de ungas individuella situation kan beaktas bland annat när de hörs, när information inhämtas och när utredningen behandlas i domstol. Extra viktigt är det att det finns tillgång till sociala myndigheters yrkeskompetens och information om den ungas levnadsförhållanden och behov av stödåtgärder, när påföljdsutredningen görs. Frågan är av stor betydelse och utskottet anser det därför nödvändigt att 2 mom. får en bestämmelse om samarbete mellan Brottspåföljdsverket och socialmyndigheten. Smidig information kan tillhandahållas tack vare 9 § som föreskriver om rätt för socialmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten att få information.

Den information om den sociala situationen som socialmyndigheten och Brottspåföljdsmyndigheten ska samla in är, som det sägs i motiven till propositionen, den typen av uppgifter som de också i övrigt ska samla in i det nuvarande systemet. Propositionen ger alltså inte socialmyndigheterna några nya uppgifter. Av samma anledning beräknas propositionen inte medföra några merkostnader.

Enligt detaljmotiven ska Brottspåföljdsmyndigheten i första hand ha tillgång till socialmyndighetens utredning av den unga brottsmisstänktes social situation och levnadsförhållanden, särskilt om missbruksproblem och missbruksrehabilitering och om psykvård. En väsentlig del av utredningen är att den unga människan slussas vidare till socialtjänsten. Stödåtgärder, men också socialvård, hälso- och sjukvård och missbrukarvård är viktiga åtgärder vid påföljdsutredningen. Dessutom preciseras det i motiven vad som avses med väsentliga uppgifter i utredningen.

Även om det i lagen inte behöver ingå detaljerade krav på innehållet, anser utskottet att det för likabehandlingen av de unga är viktigt att utredningen av deras sociala situation i denna omfattning inte bara bör ingå i motiven. Följaktligen föreslår utskottet att 2 mom. preciseras med de uppgifter som behövs i påföljdsutredningen.

Vidare föreslår utskottet att orden "återfall i" stryks i slutet av den första meningen för att det ska vara klart att personen ännu inte har befunnits vara skyldig till det brott som han eller hon misstänks för, när påföljdsutredningen görs.

Dessutom föreslår utskottet att formuleringen i den senare meningen i 3 mom. förtydligas.

Enligt den andra meningen i 4 mom. görs ingen påföljdsutredning, om merparten av de brott som undersöks eller huvudbrottet har begåtts efter att den misstänkte har fyllt 21 år eller om det med hänsyn till den unges hälsotillstånd är uppenbart onödigt att göra en påföljdsutredning. I propositionen motiveras det inte alls att den unges hälsotillstånd nämns och av information till utskottet framgår det inte heller varför hälsotillståndet ska nämnas i lagen. Utskottet föreslår att hälsotillståndet inte ska nämnas i lagen eftersom det är onödigt. Att hälsotillståndet stryks i lagen betyder dock inte att det på grund av den unges hälsotillstånd kan vara uppenbart onödigt att göra en påföljdsutredning. Frågan måste övervägas från fall till fall.

8 §. *Behandling av påföljdsutredningen i domstol.* I 1 mom. krävs det att domstolen i förekommande fall ser till att påföljdsutredningen finns tillgänglig vid domstolsbehandlingen. Det betyder att den domare som är ordförande i huvudförhandlingen bedömer om utredningen behövs utifrån åklagarens stämningsansökan. Som regel lägger åklagaren påföljdsutredningen till stämningsansökan. Om utredningen inte är klar när stämningsansökan lämnas eller om åklagaren anser att den inte behövs, uppger han eller hon det i sin stämningsansökan. Det ingår också att domstolen kan be Brottspåföljdsmyndigheten att göra en utredning eller skynda på utredningen. Reglerna är bra och de garanterar den dömdes rättssäkerhet, anser utskottet.

I 2 mom. föreskrivs det om tjänstemannens rätt att bli hörd i domstolen när den unges brottmål behandlas. Bestämmelsen har att göra med tjänstemannens uppdrag att utarbeta påföljdsutredningen. För tydlighetens skull påpekar utskottet att lagförslaget inte avser att ändra hörandet av den kommunala socialmyndigheten eller dess roll i förundersökningen. Bestämmelser om detta finns i barnskyddslagen (417/2007).

2. Lag om övervakning av villkorligt fängelse

2 §. *Dömande till övervakning och inledning av verkställigheten.* I 1 mom. ingår en informativ referens till 6 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen där det föreskrivs att den som inte hade fyllt 21 år när han eller hon begick brottet kan dömas till villkorligt fängelse förenat med övervakning under en prøvotid.

Enligt 3 mom. ska övervakningen av verkställigheten av villkorligt fängelse inledas direkt när domen har vunnit laga kraft. Verkställigheten måste inledas redan innan domen har vunnit laga kraft, om den dömde har gett skriftligt samtycke till det och om han eller hon har nöjt sig med domen i fråga om övervakning. Det är Brottspåföljdsmyndighetens, och i praktiken tjänstemannens, uppgift att höra sig för med den dömde om han eller hon går med på att verkställigheten inleds innan domen har vunnit lag kraft. På grund av frågans betydelse anser lagutskottet det viktigt att säkerställa att den dömde känner till och förstår vad samtycket innebär. Extra viktigt är detta när den dömde är under arton år. Det innebär att den dömde enligt sin ålder och med hänsyn till andra omständigheter måste upplysas om vad det betyder att ge sitt samtycke och att gå med på övervakning innan domen har vunnit laga kraft. Med hänvisning till grundlagsutskottets tolkningspraxis (t.ex. GrUU 7/2010 rd, GrUU 31/2005 rd och GrUU 19/2000 rd) föreslår lagutskottet att 3 mom. kompletteras med en bestämmelse om detta.

Enligt 4 mom. börjar tiden av övervakning löpa från det att den dömde har samtyckt till att verkställigheten av övervakningen inleds eller när domen har vunnit laga kraft beträffande

övervakningen. Övervakningstiden löper ut senast när prövotiden för det villkorliga fängelsestraffet upphör.

Prövotiden börjar löpa från det att domen avkunnas eller meddelas. Prövotiden är från ett till tre år (SL 2 b:3).

Den gällande lagen har inga bestämmelser om längden på övervakningen. I det tredje lagförslaget föreslås 6 kap. 10 § i strafflagen få en bestämmelse som säger att övervakningen löper från ett till tre år.

Det faktum att övervakningstiden och prövotiden föreslås vara olika långa medför en del svårigheter i övervakningen, påpekar utskottet. Övervakningen skjuts upp, eventuellt med flera månader, om den dömda har överklagat domen och inte har gått med på att övervakningen inleds. Då kan man gå miste om den motivation och den möjlighet att göra en livsstilsändring som kan ha uppkommit när den brottsmisstänktes situation utreddes. Det vore beklagligt med avseende på så kallat snabbt ingripande, en metod som har lyfts fram i synnerhet för unga.

Vid överklagande leder bestämmelserna också till att största delen av en kort prövotid vid villkorligt fängelse hinner gå innan övervakningen kan sättas in. Men övervakningstiden skulle löpa ut samtidigt som prövotiden. I den här typen av fall skulle övervakningstiden vara mycket kort och det är inte säkert att man i tillräckligt hög grad kan nå målet att stötta den unge och genomföra nödvändig kontroll. Bestämmelsen begränsar också möjligheten att förlänga övervakningstiden som sanktion vid överträdelser av skyldigheterna.

Trots synpunkterna ovan anser utskottet att lösningen i propositionen är motiverad med avseende på den dömdes rättsäkerhet. Besvärsrätten och förbudet att verkställa en icke laga kraft vunnit dom utan den dömdes samtycke är viktiga rättsskyddsgarantier. Vidare är det motiverat att övervakningen, som är en kompletterande påföljd, inte får fortsätta efter prövotiden. Det faktum att övervakningstiden går betyder inte automatiskt att stödåtgärderna, till exempel missbrukar- och psykvård upphör, utan myndig-

heterna tar ställning till dem från fall till fall utifrån lagstiftningen.

I samband med reformen av villkorligt fängelse har det framhållits hur viktigt det är att ingripa i den dömdes livssituation. Särskilt när det gäller unga är det viktigt att man kan ingripa snabbt. Ett direkt ingripande sker delvis redan när den unga brottsmisstänktes situation utreds och nödvändiga stödåtgärder för att hjälpa upp livssituationen sätts in så snabbt som möjligt.

Med hänsyn till synpunkterna ovan anser utskottet att den tidsmässiga relationen mellan prövotiden och övervakningstiden bör utredas. På grund av de rent principiella frågorna bör frågan undersökas separat, till exempel av kommittén för en genomgripande reform av lagstiftningen om samhällspåföljder.

3 §. Verkställighet av övervakning. Utskottet föreslår att rubriken preciseras för att bättre motsvara innehållet och att ordföljden görs smidigare.

5 §. Övervakningens innehåll och övervakningsplan. Enligt 1 mom. ska regelbundna sammanträffanden mellan övervakaren och den som övervakas ingå i övervakningen. Av motiven framgår det att bevakning av den dömdes liv och synpunkter och hans eller hennes behov är avgörande för hur ofta sammanträffanden ordnas. Tonvikten läggs på den första tiden av övervakningen. I princip bör det då vara fler sammanträffanden och andra möten de första månaderna än de sista av övervakningen, exempelvis två gånger i månaden. I takt med att övervakningen fortskrider kan det ordnas sammanträffanden en gång i månaden, i den utsträckning som det är motiverat i enskilda fall.

Bestämmelser föreskriver att det får ordnas sammanträffanden plus uppgifter och program omfattande högst tolv timmar i månaden. Ändå finns det bland annat verksamhetsprogram som kräver att deltagarna är närvarande två gånger i veckan två timmar per gång. Bestämmelsen måste tillåta större flexibilitet för att den ungas situation ska kunna beaktas. Utskottet föreslår därför att verksamheterna ska få uppta högst

24 timmar i månaden, om det finns särskilda skäl till det. Ett standardiserat verksamhetsprogram som lämpar sig för den unges situation är ett exempel på särskilt skäl.

Enligt 2 mom. ska den som övervakas ges tillfälle att delta när övervakningsplanen utarbetas. Dessutom ska man samarbeta om planen med andra, också med privatpersoner. Enligt vad utskottet har erfårit avses här med privatpersoner också vårdnadshavare och andra närstående till en person under arton år. Eftersom vårdnadshavaren är den som ansvarar för barnets uppfost-
 ran, anser utskottet det vara på sin plats att Brottspåföljdsmyndigheten ger vårdnadshavaren till personer under arton år tillfälle att vara med och lägga upp övervakningsplanen. Utskottet föreslår en bestämmelse om detta i 2 mom. Den nya bestämmelsen innebär att övervakningsplanen kan läggas upp utan att vårdnadshavaren är närvarande.

6 §. *Den övervakades skyldigheter.* 7 §. *Övervakarens och den biträdande övervakarens uppgifter.* Bestämmelser om behandling av personuppgifter vid verkställighet av samhällspåföljder ingår i lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff (422/2002). I 20 § 1 mom. sägs det att en tjänsteman vid kriminalvårdsväsendet som sköter uppdrag i samband med verkställighet av samhällspåföljder trots sekretessbestämmelserna har rätt att av statliga och kommunala myndigheter få nödvändiga uppgifter om de frågor som anges i lagen. Enligt uppgifter till utskottet har begränsningen till nödvändiga uppgifter motiverats med bland annat rätten att få uppgifter om samhällspåföljder, som bland annat när unga brottsmisstänkta situationen utreds.

I 6 § ingår en bestämmelse om de övervakades skyldighet att på begäran av övervakaren eller biträdande övervakaren lämna uppgifter som är nödvändiga för övervakningen inom vissa specificerade områden. I 7 § förpliktas övervakaren och biträdande övervakaren att inhämta information hos den övervakade som är nödvändig för övervakningen och i förekommande fall också av andra. Av motiven framgår det inte

varför rätten att få information ska vara begränsad till nödvändiga uppgifter i dessa fall. Det ska explicit gälla nödvändiga uppgifter om det finns en bestämmelse om det i lagen om övervakning av villkorligt fängelse, har utskottet blivit informerat om. Brottspåföljdsmyndigheten har samma informationsbehov oberoende av vilken fas eller vilken typ av samhällspåföljd det gäller. Syftet med övervakningen av villkorligt fängelse är att stötta den dömda, hjälpa honom eller henne att klara sig socialt och förhindra att han eller hon begår nya brott. Därför måste det gå att få nödvändiga uppgifter för att verkställigheten ska vara korrekt. Det handlar om samma typ av påföljd som vid övriga samhällspåföljder och avsikten är inte att införa andra regler för rätt till information än vid övriga samhällspåföljder.

Utskottet föreslår därför att "nödvändiga uppgifter" och "nödvändig information" i 6 § 1 mom. respektive 7 § 1 mom. ersätts med uttrycket "som behövs".

9 §. *Hämtning till övervakningssammanträffande.* För att effektivisera sammanträffandena ska det tillåtas att personen hämtas. Enligt 2 mom. får den som har förordnats att hämtas gripas och tas i förvar tidigast sex timmar före sammanträffandet. Hämtningen begränsar den övervakades personliga frihet. Utskottet anser fristen befogad med hänsyn till att det handlar om en ung människa eller en minderårig. Liknande bestämmelser ingår också i 9 § i lagen om övervakning av villkorlig frihet (782/2005) och i 15 § i lagen om ungdomsstraff (1196/2004). Det är A och O att övervakaren och den lokala polisen har gott samarbete för att hämtningen ska kunna genomföras med hänsyn till polisens övriga uppgifter och omfattande disitrikt. Bestämmelsen bör följas upp och omprövas om det behövs.

12 §. *Beslutanderätt. (Ny).* Lagförslaget ger Brottspåföljdsmyndigheten rätt att fatta beslut om verkställigheten av övervakningen som påverkar den enskildes rättsliga ställning. Den typen av beslut ingår i 8 § om kontroll av drogfrihet, 9 § om hämtning, 10 § om påföljder när den

övervakade bryter mot sina skyldigheter och i 11 § om avslutande av övervakning. Besluten ingriper alltså i den enskildes rättsliga ställning. Utskottet anser därför att lagen måste säga ut vilken tjänsteman på Brottspåföljdsmyndigheten som är behörig att fatta besluten.

Följaktligen föreslår utskottet en ny 12 § som föreskriver att de beslut som allvarligast ingriper i den enskildes rättsliga ställning ska fattas av direktören för byrån för samhällspåföljder. Beslut som i mindre grad ingriper i den rättsliga ställningen ska fattas av direktören för byrån för samhällspåföljder eller en biträdande direktör som har förordnats i arbetsordningen eller brottspåföljdschefen för brottspåföljsärenden. Beslut i ärenden som ingriper minst i den rättsliga ställningen och ärenden som måste utföras och inte kan invänta beslut ska fattas av övervakaren eller någon annan tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten som har förordnats i arbetsordningen. En liknande bestämmelse finns i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om samhällstjänst (RP 3/2010 rd). Utskottet har lämnat betänkande LaUB 3/2010 rd om den.

På grund av den nya 12 § och den nya 13 § som utskottet föreslår nedan ändras 12—14 § i lagförslaget till 14—16 §.

13 §. Rätt att få information. (Ny) I 7 § förpliktas övervakaren och biträdande övervakaren att göra sig förtrogna med den övervakades förhållanden och att inhämta information som är nödvändig för övervakningen hos den övervakade och i förekommande fall också hos andra personer och aktörer. Ovan föreslår utskottet att 7 § preciseras till att det ska handla om information som behövs för övervakningen. Varken lagförslaget eller motiven specificerar vem som på grundval av 7 § ska ge ut information eller vilken typ av uppgifter som avses. Lagen har heller ingen bestämmelse som ger Brottspåföljdsmyndigheten rätt att trots sekretessbestämmelserna få uppgifter av de personer och aktörer som bestämmelsen avser.

I fråga om Brottspåföljdsmyndighetens rätt att trots sekretessbestämmelserna få uppgifter

har syftet varit att lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff ska tillämpas, enligt vad utskottet erfarit. Enligt 20 § i lagen har en tjänsteman vid kriminalvårdsväsendet som sköter uppdrag i samband med verkställighet av samhällspåföljder trots sekretessbestämmelserna rätt att av statliga och kommunala myndigheter erhålla för skötseln av sina uppdrag nödvändiga uppgifter om en persons sociala situation, utkomst, anlitande av hälso- och sjukvårdstjänster, arbetsförmåga, rusmedelsbruk, utbildning, arbetserfarenhet, sysselsättning och fullgörande av värnplikt.

Däremot har paragrafen ingen bestämmelse som ger Brottspåföljdsmyndigheten rätt att uppgifterna av en aktör inom den tredje sektorn, till exempel leverantörer av socialtjänst eller utbildningsnaordnare. Den gällande lagstiftningen är följlaktligen inte tillräckligt väl utformad för att övervakningen ska kunna genomföras på behörigt sätt.

Enligt uppgifter utarbetar justitieministeriet en proposition med förslag till ändringar i lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff. Lagen ska preciseras med hänsyn till omorganiseringarna inom brottspåföljdsområdet och vissa ändringsbehov i samband med registren och praktiska situationer. Det är dock motiverat att lagen om övervakning av villkorligt fängelse åtminstone i detta läge får en bestämmelse om Brottspåföljdsverkets rätt att få information. Vid den genomgripande reformen av lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff kan den föreslagna bestämmelsen beaktas eller så kan hela regleringen tas in i lagen.

Följlaktligen föreslår utskottet att lagen får en likadan bestämmelse som i 9 § i det första lagförslaget, lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation. Det bör dock beaktas att övervakningen har olika innehåll och syften i de båda fallen.

Den nya 13 § preciserar det andra lagförslaget och anger vilka uppgifter Brottspåföljdsverkets rätt att få information gäller. Samtidigt anger paragrafen exakt vem verket kan få uppgifterna av trots sekretessbestämmelser. Statliga

och kommunala myndigheter och andra offentligrättsliga sammanslutningar, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, pensionsstiftelser, försäkringsbolag, utbildningsanordnare, leverantörer av socialtjänst, sammanslutningar eller verksamhetsenheter som bedriver sjukvård och yrkesutbildad personal inom hälso- och sjukvård är de aktörer som 20 1 § mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) avser.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 3 och 4 utan ändringar och

godkänner lagförslag 1 och 2 med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om utredning av unga brottsmisstänkta situation

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1—4 §
(Som i RP)

5 §

Sammanställning av påföljdsutredning

(1 mom. som i RP)

Brottspåföljdsmyndigheten ska inom 30 dagar från åklagarens begäran utifrån tillgängliga uppgifter göra en bedömning av hur en ung brottsmisstänkts sociala anpassning kan främjas och *han eller hon* hindras att begå brott genom valet av påföljd och verkställandet av påföljden. *För detta ska Brottspåföljdsmyndigheten i samarbete med socialmyndigheten skaffa fram och sammanställa information om personens levnadsförhållanden, särskilt drogmissbruk, missbrukarrehabilitering, mentala hälsa, användning av mentalvårdstjänster, behov av övriga tjänster och stödåtgärder och om andra omständigheter som väsentligt hör samman med hans eller hennes sociala situation.* Brottspåföljds-

myndigheten ska skaffa de uppgifter om den misstänktes sociala situation som behövs för påföljdsutredningen från socialmyndigheten och andra myndigheter samt privata sammanslutningar och personer.

Utifrån sin bedömning ska Brottspåföljdsmyndigheten sammanställa en skriftlig påföljdsutredning som även innehåller väsentlig information om den unge brottsmisstänktes sociala situation. *Påföljdsutredningen ska också innehålla sådana andra utredningar eller utlåtanden med anledning av brott som åklagaren har begärt för utdömande av en samhällspåföljd.*

Om en ung person misstänks ha begått brott både före och efter att ha uppnått 21 års ålder, ska en påföljdsutredning göras. En påföljdsutredning görs dock inte, om merparten av de brott som undersöks eller huvudbrottet har begåtts efter att den brottsmisstänkte har fyllt 21 år eller om det (*utesl.*) är uppenbart onödigt att göra en påföljdsutredning.

6—12 §
(Som i RP)

2.

Lag

om övervakning av villkorligt fängelse

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
(Som i RP)

2 §

Dömande till övervakning och inledning av verkställigheten

(1 och 2 mom. som i RP)

Verkställighet av övervakningen av villkorligt fängelse ska inledas så snart domen vunnit laga kraft eller när den dömde skriftligen har samtyckt till att övervakningens verkställighet inleds och nöjt sig med domen till den del han eller hon har dömts till övervakning, fastän domen inte har vunnit laga kraft. När den dömde tillfrågas om samtycke måste det i mån av möjlighet säkerställas att han eller hon förstår innebörden av samtycket innan det ges.

(4 mom. som i RP)

3 §

Myndighet som verkställer övervakningen

Brottspåföljdsmyndigheten verkställer övervakningen.

4 §
(Som i RP)

5 §

Övervakningens innehåll och övervakningsplan

Övervakningen omfattar regelbundna sammanträffanden mellan övervakaren eller den biträdande övervakaren och den övervakade. Syftet med sammanträffandena är att följa den övervakades förhållanden och förändringarna i dem och att främja den övervakades förmåga att leva ett liv utan brott. Övervakningen kan även omfatta uppgifter eller program som främjar den sociala handlingsförmågan. Sammanträffandena och de uppgifter och program som ingår i övervakningen får uppta högst 12 timmar per månad, och av särskilda skäl högst 24 timmar. Antalet timmar per månad kan variera under övervakningen på det sätt som en ändamålsenlig verkställighet förutsätter.

Det närmare innehållet i övervakningen framgår av en övervakningsplan som Brottspåföljdsmyndigheten ska utarbeta i enlighet med den övervakades behov när övervakningen inleds så att övervakningen kan genomföras på ett målinriktat sätt. Den övervakade och vårdnadshavaren till en övervakad under 18 år ska ges tillfälle att delta i utarbetandet av övervakningsplanen. Planen ska i nödvändig utsträckning utarbetas i samarbete med den övervakades hem- eller boningskommun, andra myndigheter samt privata sammanslutningar och personer. Övervakningsplanen kan vid behov ändras eller kompletteras.

6 §

Den övervakades skyldigheter

Den övervakade ska infinna sig till de övervakningssammanträffanden och andra sammankomster som ordnas för att nå övervakningens syfte och som den övervakade ålagts att infinna sig till samt stå i kontakt med övervakaren eller den biträdande övervakaren på det sätt som preciseras i övervakningsplanen. Den övervakade ska på begäran av övervakaren eller den biträdande övervakaren lämna denne nödvändiga kontaktuppgifter liksom även uppgifter om boende, skolgång, studier, arbete och sin ekonomiska situation samt andra motsvarande (*utesl.*) uppgifter om sina förhållanden *som behövs för övervakningen*. Den övervakade ska underrätta övervakaren eller den biträdande övervakaren om väsentliga förändringar i förhållandena.

(2—4 mom. som i RP)

7 §

Övervakarens och den biträdande övervakarens uppgifter

Övervakaren och den biträdande övervakaren ska göra sig förtrogna med den övervakades förhållanden och inhämta (*utesl.*) information *som behövs för övervakningen* hos den övervakade och vid behov även hos andra personer och aktörer. Övervakaren och den biträdande övervakaren ska bemöta den övervakade på ett sakligt sätt och försöka skapa en förtroendefull relation till denne samt förfara så att syftet med övervakningen kan nås.

(2—4 mom. som i RP)

8—11 §
(Som i RP)

12 § (Ny)

Beslutanderätt

Direktören för Brottsåklagarbyråns brottsåklagarbyrå har rätt att besluta

om åklagaren ska underrättas enligt det som 10 § 3 mom. föreskriver.

Direktören för byrån för samhällspåföljder, en biträdande direktör som förordnats i arbetsordningen eller brottsåklagarbyråns brottsåklagarbyrå har rätt att besluta om blodprovstagning enligt 8 § 2 mom., begäran om hämtning enligt 9 §, skriftlig varning enligt 10 § 2 mom. och avslutande av övervakning enligt 11 §.

Övervakaren eller någon annan tjänsteman vid Brottsåklagarbyråns brottsåklagarbyrå som i arbetsordningen har förordnats till uppdraget har rätt att besluta om annan kontroll av drogfrihet enligt 8 § än blodprov och om muntlig eller skriftlig anmärkning enligt 10 § 1 mom.

13 § (Ny)

Rätt till information

Trots sekretessbestämmelserna har Brottsåklagarbyråns brottsåklagarbyrå rätt att för verkställigheten av övervakningen få de uppgifter som socialmyndigheten har om den övervakades levnadsförhållanden, drogmissbruk, missbrukarrehabilitering, mentala hälsa och användning av mentalvårdstjänster och andra liknande upplysningar som den behöver för att verkställa övervakningen och samordna stödåtgärderna för den dömdes livskompetens och avtjäning av straffet.

Trots sekretessbestämmelserna har Brottsåklagarbyråns brottsåklagarbyrå rätt att för sina uppgifter enligt denna lag av de instanser som avses i 20 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) få de upplysningar som den behöver för att verkställa övervakningen och samordna stödåtgärderna för den dömdes livskompetens och avtjäning av straffet.

14 (12) §
(Som i RP)

15 (13) §
(Som i RP)

16 (14) §
(Som i RP)

Helsingfors den 23 april 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Janina Andersson /gröna
medl. Esko Ahonen /cent
Kalle Jokinen /saml
Timo Kalli /cent
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Krista Kiuru /sd

Jari Larikka /saml
Sanna Lauslahti /saml
Outi Mäkelä /saml
Raimo Piirainen /sd
Pirkko Ruuhonen-Lerner /saf
Mirja Vehkaperä /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.